

Grønlandsregistranten – Kalaallit Nunaat pillugu Ujarlerfik

- én fælles indgang til grønlandsrelaterede arkivalier i Rigsfællesskabet

Af Lone Riis

Historisk arkivmateriale vedrørende Grønland er ofte ad omveje endt i forskellige arkiver, museer og samlinger, som hver især derfor ikke har en komplet samling arkivalier efter en person eller et projekt. Arkivmaterialet efter én person eller ét projekt vil således ofte skulle findes ved at opsøge flere forskellige arkiver og museer. Det kan medføre store besværligheder for den almindelige arkivbruger at finde frem til det ønskede materiale, og det kan ende som en uoverskuelig opgave. Samtidig bevirker Rigsfællesskabets geografiske størrelse, at det ikke altid er ligetil at besøge en given kulturinstitution for at lede efter arkivalier, for ikke at tale om overhovedet at identificere hvilke aktører, der har relevant materiale. Som arkiv hjælper Arktisk Institut (herefter: instituttet) på den baggrund ofte brugere med at søge videre efter historisk materiale, som befinder sig i andre arkiver.

Disse forhold er baggrunden for Grønlandsregistranten; en digital platform, der skal fungere som én fælles indgang til grønlandsrelaterede arkivalier henvendt til arkiv- og museumsmedarbejdere, forskere, forfattere, journalister og alle andre med interesse for Grønland og danske aktiviteter i Arktis. Forud for igangsættelsen af projektet har instituttet forhørt sig om behovet for en sådan database hos bl.a. Afdeling for Grønlandske og Arktiske Studier ved Kbh. Uni., Danmarks Nationalmuseum, Det Kgl. Bibliotek, Knud Rasmussens Hus, NUKAKA (Sammenslutningen af lokalmuseer i Grønland), Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (Grønlands Nationalmuseum og Arkiv) og Rigsarkivet. De oplever alle at der er behov for én platform, der kan give et overblik over grønlandsrelaterede arkivalier i Rigsfællesskabet.

Baggrund

Arktisk Institut er en ikke-erhvervsdrivet fond med det formål at indsamle, opbevare og registrere materiale vedrørende Grønland og det øvrige Arktis samt gøre dette materiale tilgængeligt for publikum. Instituttet har til huse i et af de gamle pakhuse på Christianshavn, sammen med blandt andet Polarbiblioteket og Afdeling for Grønlandske og Arktiske Studier ved Københavns Universitet. Arkivet består af et dokumentarkiv, et fotoarkiv, en kunst- og genstandssamling, en film- og lydsamling og en kortsamling; alt sammen med hovedvægt på danske aktiviteter i Arktis.

Instituttet blev grundlagt i 1954 med greve og polarforsker Eigil Knuth og kaptajn Ejnar Mikkelsen som de mest prominente initiativtagere. Knuth og Mikkelsen så et behov for at samle al dokumentation om danske arktiske aktiviteter ét sted, hvor der samtidig kunne etableres et bibliotek til den voksende mængde af publikationer fra ind- og udland om Grønland og resten af Arktis. I dag er instituttet vokset til en betydelig størrelse: dokumentarkivet med flere end 600 individuelle arkivsamlinger, fotoarkivets ca. 250.000 fotografier, kortarkivet og dets ca. 5.000 kort, 2.200 enheder i kunst- og genstandsarkivet samt en mindre række lydoptagelser. De ældste fotografier i arkivet er fra 1860'erne, og det ældste originale dokument er fra 1759.

Tilgængeliggørelse

Forhåbentlig vil Grønlandsregistranten fjerne nogle af de frustrationer, som arkivbrugere oplever, når de selv skal bruge masser af tid på at identificere de mange databaser, platforme, hjemmesider og fysiske arkiver med grønlandsrelaterede arkivalier. Det hele vil være samlet et sted, og databasen vil formentlig skabe overblik over samtlige arkiver, museer og samlinger med relevante arkivmateriale. Samtidig kan databasen overflødiggøre omstændelige, og i nogle tilfælde ufrugtbare, rejser efter arkivalier Rigsfællesskabets landsdele imellem. I denne tid, hvor der er særlig grund til at afveje hver enkelt rejses nødvendighed, vil databasen formentlig også kunne afbøde nogle af de afsavn, arkivbrugere mærker.

Det Arktiske Hus i Strandgade i København. Foto: AI.

”Vi opbevarer arkivalierne, for at de kan blive brugt” - er instituttets motto, og instituttet anser det som en kontinuerlig og vigtig opgave at tilgængeliggøre samlingerne på forskellig vis, så flest mulige kan få gavn af dem. Det gøres blandt andet gennem en målrettet digitaliseringsproces, hvor materiale fra arkivet scannes og offentliggøres på instituttets billeddatabase, arktiskebilleder.dk. I skrivende stund er det muligt at søge i ca. 146.000 fotografier, 400 lydfiler, 2.100 affotograferinger af kunstværker og genstande foruden et mindre antal kort.

På instituttets hovedside, arktiskinstitut.dk, er det via en onlineregistrant over dokumentarkivet muligt at søge i alle dokumentsamlinger. Dette gøres ved hjælp af en fritekstsøgning, der viser detaljer om de forskellige samlinger. Instituttet overgik fra papirregistrant til digital registrant i 2009, dog med et vist overlap. I dag registreres indkomne arkivalier derfor udelukkende elektronisk, og således er en egentlig papirregistrant over dokumentarkivet og de andre arkiver over tid blevet udfaset. Arkivalier indkommet før 2009 er retrodigitaliserede, så registranten i dag indeholder samtlige arkivfonde med beskrivelser. Ligesom mange andre arkiver bevarer vi de ældre, papirskabte registranter, da de stadig har en stor rolle at spille; nu primært som eksempel på et tidstypisk arkivregistreringsværktøj, men af og til også som opslagsværk i det daglige arbejde.

Indhold

Grønlandsregistranten stiler efter at favne både arkiver, museer og øvrige samlinger, men også virksomhedsarkiver og arkiver hos privatpersoner alt sammen indenfor grænserne af Rigsfællesskabet. Som kulturhistorisk institution er det naturlige fokus for databasen de kulturhistoriske arkiv- og museumsinstitutioner, og deres samling af breve, dokumenter, dag- og

notesbøger, manuskripter og andet skriftligt, upubliceret materiale og alle mulige andre arkivalier, som bliver en væsentlig del af indholdet i databasen.

Arktisk Instituts Dokumentarkiv. Foto: AI.

Når vi henvender os til relevante aktører, efterspørger vi registranter og andre former for oversigter over de grønlandsrelaterede arkivalier i deres samlinger. Rigtig mange arkiver og museer benytter sig i større eller mindre udstrækning digitalisering af deres arkivalier til stor glæde og gavn for arkivbrugere. En stor del af arkiverne bruger Arkibas' formidlingsplatform arkiv.dk, og langt de fleste museer registrerer og offentliggør deres samlinger via Slots- og Kulturstyrelsens platform, Museernes Samlinger, som er i gang med at blive afløst af SARA. Disse, og andre sådanne platforme, repræsenterer en meget vigtig ressource i forhold til at identificere de grønlandsrelaterede arkivalier, men udgør ikke en total, samlet oversigt. Derfor skal Grønlandsregistranten blandt andet kunne håndtere de registreringsniveauer, som benyttes i både Arkibas og SARA/Museernes Samlinger, så data kan fremstå bedst muligt.

Mange af de større arkiver og museer har ligeledes egne formidlingsplatforme, hvor de offentliggør deres samlinger. Det gælder blandt andre Danmarks Nationalmuseum, Det Kgl. Bibliotek, Færøernes Nationalarkiv, Grønlands Nationalbibliotek, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, Københavns Stadsarkiv, Rigsarkivet og nogle kommunale arkiver (via starbas.net). Det kan enten være i form af kildevisning af de enkelte poster eller en oversigt over tilgængelige poster uden kildevisning.

I alle tilfælde er det en vigtig opgave for Arktisk Institut og arbejdet med Grønlandsregistranten at gøre det nemmest muligt for de deltagende aktører at bidrage med deres materiale. Det vil blandt andet betyde at vi, i den udstrækning, det er teknisk muligt, og med aktørernes accept naturligvis, vil benytte de allerede indtastede oplysninger og registranter, så der ikke opstår en unødvendig arbejdsbyrde for de involverede institutioner.

Databasen

Arbejdet med at udvikle Grønlandsregistranten forestås i tæt samarbejde med digitalt bureau og IT-leverandør Peytz&Co., som også til dagligt vedligeholder hjemmesiden arktiskinstitut.dk, hvor den nye database vil være tilgængelig fra. Udviklingsarbejdet foregår ved hjælp af, hvad man i it-regi omtaler som MVP-strategi eller "minimum viable product". Med MVP fokuseres der på at få et produkt lanceret hurtigt, og dernæst at optimere og videreudvikle produktet baseret på de erfaringer, der gøres, mens produktet er i brug.

Arktisk Instituts Dokumentarkiv. Foto: AI.

Processen er valgt af to grunde: 1) for at arkivbrugere hurtigst muligt kan få gavn af den viden, projektet indsamler, og 2) for at layout og funktionalitet i videst muligt omfang kan modelleres ud fra et hensyn til de ønsker og forslag, de deltagende aktører kommer med. Funktionerne udvides og udvikles løbende i projektets primære periode (aug. 2020 til juli 2023), så brugerfladen optimeres alt efter de behov, der opstår, når projektet først er blevet lanceret og databasen taget i brug af brugere. Denne fremgangsmåde bevirker at arkivbrugere kommer til at opleve løbende forbedringer i søgefunktionerne og en eksponentiel stigning af antallet af deltagende institutioner og dermed en stigning i antallet af søgbare registranter.

I første version af databasen bliver der mulighed for at foretage en fritekstsøgning i al indtastet tekst, og det bliver muligt via en kort-funktion at foretage en geografisk søgning efter arkiver. I den geografiske søgning vil arkivbrugeren kunne se aktørnavn, geografisk placering, metatekst og blive vist hen til de registranter, der er modtaget fra den pågældende institution. I fritekstsøgningen vil brugeren blive præsenteret for det materiale, som aktøren har bidraget med. Det materiale kan enten være i form af en scannet papirregistrant, et udtræk genereret fra aktørens registreringsplatform eller en kort beskrivelse uden en decideret registrant.

Ringbind med Dokumentarkivets papirversion, som blev brugt frem til 2009. Foto: AI.

Grønlandsregistranten bliver ikke etableret med såkaldte "dybe links"; det vil sige elektroniske links ind til enkelte arkivalier i de mange arkivers meget forskellige databaser og registranter. Det er der både en ophavsretlig og en teknologisk årsag til. Hvis Grønlandsregistranten linker direkte ind i andre arkivers databaser, bliver det uklart, hvem der har ophavsretten til arkivalierne. Det teknologiske problem består i, at Grønlandsregistranten ikke kan konstrueres, så andre arkivers løbende ændringer og opdateringer automatisk konverteres og opdateres i Grønlandsregistranten. Af disse grunde konstrueres Grønlandsregistranten så de involverede arkivers registranter vises i Grønlandsregistranten – og der suppleres med link til hvert enkelt arkivs hjemmeside.

Udfordringer

Seks måneder inde i projektet må vi sande, at det ikke er så ligetil blot at efterspørge registranter, der afspejler de grønlandsrelaterede arkivalier hos relevante aktører. Arkiver og museer har historisk set forskellige indsamlingsfokuser (på henholdsvis genstande og arkivalier) og har derfor lige så forskellige registreringsprocedurer, hvilket medfører at en registrant kan materialisere sig i mange former. Der rejser sig desuden mange store og små spørgsmål under arbejdet med Grønlandsregistranten: Hvordan defineres "grønlandsrelateret"; er det relevant at medtage en aktør med én grønlandsrelateret arkivalepost; hvordan formidler vi bedst viden om onlinearkivalier?

Databasen forventes lanceret i foråret 2021 med de søgefunktioner, som er beskrevet ovenfor. Det næste skridt i databasedesignet bliver at gøre det muligt at kombinere fritekstsøgning med en afgrænsning i tidsperiode og/eller aktørnavn, så arkivbrugeren kan lave en mere specifik søgning. Efter inspiration fra Arkibas' "mini-arkiv.dk", arbejder vi desuden på at udvikle en lignende "mini-Grønlandsregistrant"-funktion. Funktionen består af et simpelt søgefelt, som kan optræde på den enkelte aktørs hjemmeside, hvorfra der kan søges direkte i Grønlandsregistranten. På sigt forventer vi også at tilbyde relevante udenlandske aktører at optræde i databasen med en kort metatekst.

Udfordringerne ændrer ikke på vores grundtanke om, at des mere omfattende Grønlandsregistranten bliver, des mere kan den blive et nyttigt arbejdsredskab for arkivbrugere generelt; både for fagpersonale og alle andre interesserede. Derfor forbliver vores sigte at henvende os til danske, grønlandske og færøske kulturinstitutioner, virksomheder og privatpersoner, der har relevante arkivalier, hvad enten disse arkivalier er ordnet i samlinger og arkiver eller opbevares i flyttekasser og indkøbsnet.

Kontaktinfo / faktaboks

Arktisk Institut
Strandgade 102
1401 Kbh. K.
Projektleder Lone Riis
Tlf. +45 3231 5052
[https://arktiskinstitut.dk/
registrant@arktisk.dk](https://arktiskinstitut.dk/registrant@arktisk.dk)

Grønlandsregistranten er realiseret gennem velvillige donationer fra Augustinus Fonden, Den Grønlandske Fond, 15. juni Fonden, Frantz Hoffmanns Mindelegat, Frederik Paulsen, og Knud Højgaard's Fond.